

מקדשי תיראו

פרשיות פקודי - ויקרא • תשפ"ב | עלון מס' 28

שויתי ה' לנגדי....

הלכות והנהגות בהכ"נ

כניסה במגפיים

במשנ"ב (סי' צ"א ס"ק י"ב) כתב ז"ל, הרמ"מ תיקן שלא ליכנס לבהכ"נ במנעלים ארוכים והיינו שטייול (מגפיים), ואם דרך אותו המקום¹ לעמוד כך בפני גדולים מותר. ועיין בהוספות ועיונים² מה שכתבנו בזה.

הבאת ילדים קטנים

בשל"ה (מסכת תמיד, ענין ס"ת וענין בהכ"נ)³ קורא תגר על המביאים ילדים לבהכ"נ, והיינו קטנים שעדיין לא הגיעו לחינוך, מטעם כי הילדים משחקים ומרקדים בבהכ"נ ומחללים קדושת בהכ"נ, וגם מבלבלים דעת המתפללים, ועוד גם כי יזקינו לא יסורו ממנהגם הרע אשר נתחנכו בילדותם להשתגע ולבזות קדושת בהכ"נ. אבל כשהגיעו לחינוך אדרבה יביאנו איתו לבהכ"נ וילמדוהו אורחות חיים לישב באימה ובראה ולא יניחנו לזוז ממקומו ויזרזו לענות אמן וקדיש וקדושה (משנ"ב סי' צ"ח ס"ק ג').

¹ בשו"ת שבט הלי (ח"ב סי' ק"כ אות ג') כתב ז"ל, ואשר שאל לענין המבואר בסי' צ"א במשנ"ב דאין ליכנס לבהכ"נ בנעלים ארוכים והיינו שטייול, ואם דרך אותו המקום לעמוד כן בפני הגדולים מותר. ושאל מה המנהג אצלנו בעיה"ק, אם המנהג לעמוד כן בפני הגדולים, דבר שאין בי שאל אותי, אבל כפי הנראה בדור הפרוץ הזה, פרוץ במוסר ופרוץ בכבוד ובדרך ארץ אין זה פגם כלל, והלואי יכנסו כולם מכוסים במנעלים כאלה ולא יגלו מערומיהם הן בבהכ"נ והן בעמדם לפני הגדולים.

² הגה בדיון זה נראה דנפל בו טעות מחמת שלא היה נגד עיני הפוסקים דברי המהר"ם מינץ בעצמו, ולא ראו רק מה שהעתיקו בשמו. דהנה בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' ל"ח) מפורש בדבריו שלא תיקן איסורו רק על סנדלים, ומטעם שנדבק בהם צואה וכל מידי דמימאסי, ואי אפשר כל כך לנקותם מחמת שהם מחוקקים מלמטה, וממילא כשמכניס אותם לבהכ"נ הרי הוא מכניס טינוף לבהכ"נ. ומבואר שם להדיא דעל מנעלים סתם לא גזר, כיון דבאלו המדינות אין דרך ולא אורח ארעא לילך יחף וגנאי הוא, ולכן כתב רק שיש לנקותם קודם שיכנס לבהכ"נ, וכמו שמבואר בשו"ע המובא לעיל סעיף ב'. ועיי"ש שהביא שיש ארצות שאין מתפללין רק יחפים בלא מנעלים (עיין גם בשו"ת הרשב"ש סי' רפ"ה).

אלא שבכנסת הגדולה (בסי' צ"א) העתיק בלשון זה, "סדרתי שלא ליכנס במנעלים בבהכ"נ, הר"ם מינץ סי' ל"ח". ובלשון זה העתיק ג"כ המג"א (שם סק"ה), אך כפי הנראה לא ראה דברי המהר"ם בפנים, אלא נמשך אחר העתקת הכנה"ג. ועל כן הוצרכו הפמ"ג והמחה"ש שם לפרש דבריו דכוונתו רק למנעלים ארוכים, והוצרכו להוסיף דהיינו רק במקום שאין דרך לעמוד כן בפני גדולים, ומ"מ אינו מעיז לשנות הדיון מכפי שהעתיק המשנ"ב, והעתיקתי דבריו כמו שהם. (משכונות ישראל)

יראת הרוממות

פנינים נפלאים בחומרת קדושת בהכ"נ

האם מותר להתפלל בבהכ"נ הבנוי ככנסייה

הוראות לבניית בית הכנסת

הפוסקים כתבו שישנה מצוה לפאר את בית הכנסת ולהדר שייראה יפה ומהודר. ואולם כתב בשו"ת תשורת שי (סימן ג') שאי אפשר להכריח ולכפות את הקהל להרבות נוי והדר בבית הכנסת, ולחייבם לשלם על כך מכספם, אם הם אינם רוצים בכך.

הנודע ביהודה כותב שלמרות שבפוסקים לא מוזכר כיצד אמורים לבנות את בית הכנסת, ובאיזו תבנית, ומצד הדין יכולים לבנות ולהרחיב את בתי הכנסיות באיזה צורה וארכיטקטורה שרוצים, אך "אם ברצונם להידמות לבתים או להיכלי שרים, קורא אני עליהם 'וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות', ולכן אין לשנות מנהגים ישנים". כאשר בנו בית כנסת בצורה של כנסיות הנוצרים, כתבו הפוסקים שאף שלכתחילה לא ראוי לעשות כך, אך אם בנו בסופו של דבר את בית הכנסת בצורה שכזאת, אין איסור להתפלל שם.

חז"ל אמרו שאין פותחים פתח בית הכנסת אלא בצד מזרח, כפי שמצינו בהיכל בית המקדש שפתחו היה פתוח לצד מזרח, שנאמר: "והחונים לפני המשכן קדמה". ודווקא כשמתפללים לצד מערב, היינו אלה שהם במזרחה של ארץ ישראל, אבל כשמתפללים לצד מזרח, עושים את הפתח במערב, כי הפתח צריך להיות כנגד הצד שמתפללים בו. ולדעת החתם סופר, לפי חלק מהראשונים, תמיד הפתח צריך להיות במזרח, כמו בבית המקדש ובמשכן.

הגמרא במסכת ברכות קובעת שצריך שיהיו חלונות בבית הכנסת, שכן אמרו שנאמר בפסוק בספר דניאל: "וְכַיֵּן פְּתִיחֵן לָהּ בְּעֵלְיָתָהּ נִגְדַּד יְרוּשָׁלַם", כדי שיכוון לבו כשהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע, או שיהיו החלונות נגד ירושלים כדי שיתפלל כנגדם, שמתפללים לצד ירושלים, ולטעמים אלה צריכים החלונות להיות דווקא כנגד הצד שמתפללים, או שעל ידי ראיית האור תתיישב דעתו יותר, ויוכל לכוון כראוי, ולטעם זה אין לחוש האם החלונות פתוחים לרוח אחרת, כיון שעל כל פנים יש כאן אור.

הזוהר הקדוש, כמובא בבית יוסף ובשולחן ערוך, כותב שטוב שיהיו בבית הכנסת י"ב חלונות, ונאמר בזוהר הקדוש שכל בית הכנסת שאין שם חלונות, איננו מקום הראוי לתפלה. והרמב"ם בתשובותיו כתב שכל דין זה שצריך להתפלל במקום שיש בו חלונות, לא נאמר אלא כשמתפלל שלא בבית הכנסת, אבל בבית הכנסת אין צריך חלונות.

הריסה לצורך בנייה

באחד מבתי הכנסיות המרכזיים בעיר חרדית, נתקלו לאחרונה בבעיה חמורה. מצד אחד, בית הכנסת אינו מכיל כעת את כל המתפללים הרבים הבאים בשעריו, ומצד שני, אסור להרוס בית כנסת קיים, כדי לבנות בית כנסת גדול ומרווח יותר במקומו. <<<<<<

"העלון נועד לחזק את ענין קדושת בהכ"נ אלא תקרא אותו בשעת התפילה וקריאת התורה"

בבית כנסת זה שוקדים בימים אלו עם אדריכלים, כדי לנסות ולהקים עמודים מסביב למבנה בית הכנסת הקיים, ולבנות קומה נוספת מעליו. פתרון זה נעשה גם בבית הכנסת "איצקוביץ" ברחוב הרב שך בבני ברק. שם המשיכו אלפי יהודים להתפלל במבנה הקיים, כשהפועלים הקימו מתחת לאדמה וגם בקומות מעליהם, עוד מבני חדרי תפילה מרווחים ומהודרים.

הריסתו של בית כנסת פעיל אסורה, אלא לשם בניית בית כנסת אחר בתנאים מסויימים. הגמרא (בבא בתרא ג, ב) דנה האם מותר לסתור את בית הכנסת, כדי לבנות בית כנסת אחר במקומו. רב חסדא קובע כי לא ניתן להרוס בית כנסת עד שיבנה בית כנסת אחר במקומו. הדעות בגמרא חלוקות בשאלה מדוע. יש שאומרים משום "פשיעותא", מחשש שמא לא תושלם בנייתו של בית הכנסת החדש וכך תישאר הקהילה ללא בית כנסת, או משום "צלוויי", היינו העובדה שבמהלך הבנייה לא יהיה מקום תפילה. כאשר יש מקום תפילה חלופי נותר החשש הראשון, "פשיעותא". בהמשך הגמרא קובע רב אשי כי הריסת בית הכנסת אסורה גם כאשר חומרי הבנייה מונחים מוכנים לבניית הבניין החדש, שכן יש חשש שימכרו את חומרי הבנייה לשם פדיון שבויים. לבסוף מסייגת הגמרא מקרה בו יש בבית הכנסת סדקים העלולים לגרום להתמוטטותו, ואז מותר להרוס ולבנות חדש במקומו. מסקנה נוספת עולה מדיון נוסף בסוגיה זו, בעקבות הריסתו של בית המקדש בידי הורדוס לשם בניית בניין מקדש חדש ויפה יותר. לפי חלק מהדעות כאשר המלך הורס בית כנסת לשם בניית בית כנסת אחר, מותר הדבר, כי התחייבות של המלך היא התחייבות רבת תוקף ואין חשש שהמלך יחזור בו.

למה כל בתי הכנסיות אינם גבוהים?

נפסק להלכה שכשבונים בית כנסת, צריך לבנותו בגובהה של עיר, כפי שנאמר בפסוק "בראש המיות תקרא", וכדרך

שבית המקדש נבנה בגובה של הר. מגביהים את בית הכנסת עד שיהא גבוה מכל בתי העיר, שנאמר: "לרומם את בית אלוקינו". חז"ל כתבו על כך דבר ממש חמור, שכל עיר שגגותיה גבוהים מבית הכנסת, לבסוף עיר זו נחרבת, שנאמר: "לרומם וגו' ולהעמיד את חורבותיו ולתת לנו גדר ביהודה", שעל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה.

לדעת רבנו תם, טעם הדבר לפי שיש בזיון לבית הכנסת, כשמשתמשים במקום שהוא למעלה מבית הכנסת, ולפיכך אין הדברים אמורים אלא בבתיים שמשמשים בהם, אבל בניינים העשויים לנוי ומגדלים שאין משתמשים בהם, וכן בגגות משופעים שאינם ראויים לשימוש, ואין העלייה שתחת הגג גבוהה מבית הכנסת, מותר לבנותם גבוהים יותר מבית הכנסת. ואולם לדעת הערוך, אסור ששום בנין בעיר יהיה גבוה יותר מבתי הכנסת שבעיר, אפילו במגדלים שאינם עשויים לשימוש, אסור, שהטעם הוא משום כבודו של בית הכנסת, שיהיה גבוה יותר מכל הבניינים שבעיר. ולדעת המאירי, מותר להגביה יותר מבית הכנסת בנייני מגורים, שנועדו למגורים, וחז"ל לא אמרו אלא כשסיבת הגבהתם היא דרך כבוד ושררה. מי שהגביה את ביתו יותר מבית הכנסת, יש אומרים שכופים אותו להנמיך את ביתו, ויש אומרים שאין כופים אותו להנמיך את ביתו, אלא מגביהים קצת את בית הכנסת, אפילו בקרן אחת.

אם כך, נשאל: מדוע בימינו ישנם אלפי בתי כנסיות שאינם גבוהים מבנייני העיר?

שאלתי שאלה זו לפני שנים את מורי ורבי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א והוא השיב בכתב: "אומרים שפוניבז' וסלבדוקא מצילים את העיר". בשנה שעברה שאלתי שוב את מורי ורבי מרן הגר"ח שליט"א לפרש הדבר, והוא הסביר שמספיק שבית כנסת אחד גבוה מעל כל בתי העיר, ואין צורך שכל בתי הכנסיות בעיר יהיו גם כן גבוהים יותר מבית הכנסת. הבניינים.

(דירשו)

ועל נפלאותיך

סיפורי ישועות בזכות שמירת קדושת בהכ"ל

שלושה ימים ניגש אלי האברך ואמר, 'חשבת על דבריך, ומוכן אני לסייע בידך.

אכן, הדבר הוא ממש מחוץ לטבעי, אך מוכן אני למסור נפשי על כך! אותו אברך היה באמת עדין וביישן במיוחד, ולכן מצא לו דרך משלו לעזור אנשים - כאשר ראה אדם שמשוחח בשעת התפילה, הוא נעמד לידו והחל לתופף שוב ושוב על השולחן. הוא לא חדל, עד שהלה הבין שהאברך הזה רומז לו שעליו להפסיק לשוחח. כך נהג בנחישות, יום אחר יום, והמשיך בדרכו זו על אף שלא פעם התעופפו לעברו בדיחות ואמירות בלתי מחמיאות.

תוך כדי עבודתנו המשותפת התקרבו הלבבות, ונעשינו כמעט כאחים, על כל המשתמע מכך. כאשר הוצרך האברך להגיע לבית החולים לקראת התחלת הטיפול הכימותרפיים, הוא ביקש ממני - חברו בלב ונפש - להצטרף אליו. כחלק מהתהליך, לפני התחלת הטיפול הכימותרפי, רצה הרופא לבצע בדיקת סיטי. מטרת הבדיקה הייתה לבחון "כמה" ולא "האם בכלל", כי ברור היה לכל צוות הרופאים, שהאדם הזה חייב לקבל את הטיפול הכימי באופן מידי.

כאשר הגיעו התשובות, הביט בהן הרופא בהשתוממות. לא נראה שום זכר, ולו קטן ביותר, לגידול שנצפה שוב ושוב בשבועות הקודמים! תדהמת הרופאים התעצמה, כאשר השוו את תוצאות הסיטי האחרונות עם התוצאות שקדמו להן.

האברך נשלח לביתו מבלי שהוצרך לעבור שום טיפול כלל. עפ"י הנחיית הרופא, הוא הגיע חודש לאחר מכן לביקורת, ונערכה לו בדיקת א. א. אי. התשובה הוכיחה באופן ברור ביותר, שאין שום זכר למחלה. האברך ב"ה בריא ושלם לחלוטין.

כאשר יהודי הולך במסירות נפש, ופועל לשם שמיים בניגוד לטבעו, נוהג עימו הקב"ה באופן של למעלה מדרך הטבע. (כבוד בית ה')

מסירות נפש מול מסירות נפש

הסיפור הנ"ל אירע במחוזותינו הקרובים, בשנה זו, שנת תשפ"א, אך כדי שלא יזהו את הנוגעים בדבר נספרו בשינוי פרטים: פעם אחת, לאחר שדרש הרב באחד מתלמודי התורה בעיר ואם בישראל, ניגש מנהל הת"ת אל הרב וסיפר סיפור מרגש: "בנוסף להיותי מנהל של חידר, אני משמש כגבאי בבית כנסת שמתפללים בו כמה מאות אנשים, ואני מקפיד מאד להשתיק את המשוחחים בשעת התפילה. עבודה זו, מן הראוי לציין, היא מן העבודות הקשות שבמקדש.

פעם אחת נודע לי, שאחד מהמתפללים חלה במחלה הנוראה בצורה קשה מאוד, אך הדבר נשמר בסוד. אני הייתי אחד מן היחידים שסופר להם על כך. הייסורים והחרדה של האברך ושל בני משפחתו היו בלתי ניתנים לתיאור, וכל יום היה בבחינת ט' באב עבורם.

ניגשתי אל אותו אברך ואמרתי לו, 'יודע אתה, שאני משתדל להשתיק את הקהל שלא ישוחחו בשעת התפילה, וחשוב לי מאוד שעוד אחד יעמוד לצדי ויסייע לי בכך, שהרי זו עבודה לא קלה כלל, ולא תמיד עולה בידי לזכות את הקהל לכבד כראוי את מקום שכיתנו של הקב"ה! ענה לי אותו אברך, 'הרי מכיר אתה אותי היטב, שאני בטבעי אדם ביישן ושקט. ואם כן, כיצד אוכל לפנות אל אנשים ולהעיר להם לחדול ממנהגם?'

אמרתי לו, 'מי כמוני יודע, בכמה אי-נעימות וביזיונות כרוך נושא זה של זיכוי אחרים שלא לשוחח בשעת התפילה, והרי זה בגדר מסירות נפש. כאשר יהודי מוטר נפשו וללכת בניגוד לטבעו, לשם שמיים, הקב"ה מסייע לו מחוץ לדרך הטבע.'

נענע האברך בראשו בצער ואמר, 'חוששני, שאין עצה זו מתאימה לי כלל! התנצלתי בפניו, ובירכתיו שיזכה לרפואה שלמה במהרה. לאחר

ניתן לקבל את העלון במייל m6797476@gmail.com נשמח לקבל כל הערה והארה בנוגע לעלון

כמו כן נשמח לקבל מאמרים, רעיונות וסיפורים בנושא קדושת בהכ"ל בכתובת הנ"ל.

העלון יוצא לעילוי נשמת הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל בן יבלחט"א ר' צבי שליט"א בלט.